

סיפור הבריאה השני – בראשית ב'



זרקור לעומק
נרטיב, מיתוס, אתוס...

האדם – מלך העולם?

בראשית ב' 4-25

ד אֱלֹהִים תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, בְּהִבְרָאָם: בְּיוֹם, עָשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים--אֶרֶץ וּשְׁמַיִם. **ה** וְכָל שִׁיחַ הַשָּׂדֶה, טָרֶם יִהְיֶה בָּאָרֶץ, וְכָל-עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה, טָרֶם יִצְמָח: **כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים, עַל-הָאָרֶץ, וְאָדָם אֵין, לָעֲבֹד אֶת-הָאָדָמָה. ו** וְאֵד, יַעֲלֶה מִן-הָאָרֶץ, וְהִשְׁקָה, אֶת-כָּל-פְּנֵי הָאָדָמָה. **ז** וַיִּצְרֶה יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם, עֶפְרָ מִן-הָאָדָמָה, וַיִּפַּח בְּאַפִּיו, נִשְׁמַת חַיִּים; וַיְהִי הָאָדָם, לְנֶפֶשׁ חַיָּה. **ח** וַיֹּטֶעַ יְהוָה אֱלֹהִים, גֵּן-בְּעֵדֶן--מִקְדָּם; וַיִּשֶׂם שֵׁם, אֶת-הָאָדָם אֲשֶׁר יָצַר. **ט** וַיִּצְמַח יְהוָה אֱלֹהִים, מִן-הָאָדָמָה, כָּל-עֵץ נֹחֵמֵד לְמִרְאָה, וְטוֹב לְמֵאכֹל--וְעֵץ הַחַיִּים, בְּתוֹךְ הֶגֶן, וְעֵץ, הַדַּעַת טוֹב וָרָע. [בפס' 10-14 מסופר על הנהרות היוצאים מגן העדן והמקיפים אותו] **טו** וַיִּקַּח יְהוָה אֱלֹהִים, אֶת-הָאָדָם; וַיְנַחֲהוּ בְּגֵן-עֵדֶן, לְעֲבֹדָה וּלְשִׁמְרָה. **טז** וַיִּצְוֶה יְהוָה אֱלֹהִים, עַל-הָאָדָם לֵאמֹר: מִכָּל עֵץ-הֶגֶן, אָכַל תֹּאכֹל. **יז** וּמִעֵץ, הַדַּעַת טוֹב וָרָע--לֹא תֹאכַל, מִמֶּנּוּ: **כִּי, בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ--מוֹת תָּמוּת. יח** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים, לֹא-טוֹב הִיּוֹת הָאָדָם לְבָדּוּ; אָעֲשֶׂה-לוֹ עֶזֶר, כְּנֶגְדּוֹ. **יט** וַיִּצְרֶה יְהוָה אֱלֹהִים מִן-הָאָדָמָה, כָּל-חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֶת כָּל-עוֹף הַשָּׁמַיִם, וַיָּבֵא אֶל-הָאָדָם, לִרְאוֹת מַה-יִּקְרָא-לוֹ; וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא-לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה, הוּא שְׁמוֹ. **כ** וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת, לְכָל-הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם, וּלְכָל, חַיַּת הַשָּׂדֶה; וּלְאָדָם, לֹא-מָצָא עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ. **כא** וַיִּפֹּל יְהוָה אֱלֹהִים תִּרְדֵּמָה עַל-הָאָדָם, וַיִּישָׁן; וַיִּקַּח, אֶחָת מִצִּלְעֹתָיו, וַיִּסְגֵּר בָּשָׂר, תַּחֲתָנָה. **כב** וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת-הַצֶּלַע אֲשֶׁר-לָקַח מִן-הָאָדָם, לְאִשָּׁה; וַיִּבְאֶהָ, אֶל-הָאָדָם. **כג** וַיֹּאמֶר, הָאָדָם, זֹאת הִפְעַם עָצָם מִעֲצָמִי, וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי; לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה, כִּי מֵאִישׁ לָקָחָהּ-זֹאת. **כד** עַל-כֵּן, יַעֲזֹב-אִישׁ, אֶת-אָבִיו, וְאֶת-אִמּוֹ; וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ, וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד. **כה** וַיְהִיו שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִים, הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ; וְלֹא, יִתְבַּשְּׁשׁוּ.

מדרש קהלת רבה ז'

"ויקח ה' אלוקים את האדם ויניחם בגן עדן לעבדה ולשמרה" (בראשית ב', 15).

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם הראשון, נטלו [לקח אותו] והחזירו [העביר אותו] על כל אילני גן עדן, ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם תקלקל אין מי שיתקן אחריך"

אינו אמירה יש במדרש על האדם? מהן
הציפיות ממנו? האם יצמוץ הציפיות אלו?



מהי האחריות שלנו (כבני-אדם) לשמירה
על היקום, על הטבע? האם יש לנו, או
צריכה להיות לנו, אחריות סביבתית?
ממה היא צריכה לבוא לידי ביטוי?

הרב יוסף דב הלוי סלוביץ' יק, איש האמונה עמ' 14-17

...שעה שבירך ה' את האדם הראשון וכשהטיל עליו
לכבוש את הטבע כיוון אותו אל התכונות
המעשיות של השכל אשר באמצעותם יכול הוא
להשתלט על הטבע... רק אדם הבונה בתי חולים,
המגלה שיטות ריפוי ומציל חיי בני אדם, מתברך
במידת הכבוד... האדם התרבותי השיג שלטון
מוגבל על הטבע ונעשה, במובנים מסוימים, אדון
לטבע... שלטונו מאפשר לו לפעול בהתאם
לאחריותו.

ד"ר דניאל שליט ב- "ספר הקניון" עמ' 224-225

האדם אמנם נברא בצלם האלוהים, אבל אינו היוצר
אלא היצור, וגם צלם-האלוהים שלו עדיין עומד לפני
התפתחות ארוכה, ולשם כך הוא זקוק להנחיות,
להדרכות.

... לפיכך מה שניתן לו אינו שלטון, אלא אחריות
במובן של – responsibility לתת דין וחשבון, להשיב על קריאת
"איכה" ... אם האדם דוחה את פרק ב' את קבלת
האחריות כלפי הגבוה, ונאחז בפרק א' כאילו עמד זה
בפני עצמו - רק אז הופך כוח ההנהגה שבידו לכוח
של כפיה ... ורק אז הוא נעשה לאיום על הבריאה.

לכבוד השוני, הוצאת טובי, 2008, עמ' 71 ו-142

הידיעה שכדור הארץ אינו שייך לנו, שאנחנו דיירים זמניים בו, יורשיהם של אלו שבאו לפנינו ושומריהם של אלו שתורם יבוא אחרינו, מנווטת אותנו הרחק מדחף ההרסנות – הדחף למלחמה, להתערבות גנטית בלתי מחושבת או לניצול מופרז של משאבים [...]. האדם הראשון מוצב בגן עדן "לעובדה ולשומרה". שני הפעלים הללו רבי משמעות. "לעובדה" – כלומר לשרת אותה. האדם הוא אדון הטבע אבל גם משרתו. ואילו הפועל "שמר" משמש בהמשך התורה, ... לתאר את אחריותו של מי שמפקידים בהשגחתו רכוש שאינו שייך לו. עליו להקפיד על ערנות ומוטלת עליו האחריות לנזקים שאירעו בשל רשלנותו. צמד המילים "לעובדה ולשומרה" הוא אולי ההגדרה הקולעת ביותר לאחריותו של האדם כלפי הטבע לפי תפיסתה של התורה. אנחנו איננו הבעלים של הטבע "לה' הארץ ומלואה" אנחנו רק נאמניו – בשמו של אלוהים שיצר אותו ושהוא בעליו, ולמען דורות העתיד.



לסיכום

שתפו בתובנות, תהיות או
שאלות העולות אצלכם
בהמשך לשיעורנו היום!